

Halina Zwolska, *Uczniowie Szkoły Głównej Koronnej 1780–1795*, red. Marcin Baster, Maciej Zdanek, Kraków 2021

W związku z planowanymi uroczystymi obchodami dwóchsetlecia Komisji Edukacji Narodowej w latach siedemdziesiątych XX w. Halina Zwolska z Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego sporządziła wykaz studentów Szkoły Głównej Koronnej. Taką nazwę nosił Uniwersytet Krakowski zreformowany przez Hugona Kołłątaja w czasach działalności Komisji. Kartoteka robocza, powstała w ciągu kilku lat kwerend, obejmowała około 1300 biogramów studentów Szkoły. Na początku lat dziewięćdziesiątych XX w. podjęto decyzję o jej publikacji w zainicjowanej serii wydawniczej „Z prac Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego”, jako pierwszy tom serii C, zatytułowanej „Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX”¹. Do wydania wówczas nie doszło, ale materiałom nadano kształt słownika biograficznego poprzedzonego wstępem, który w postaci wydruku i wersji elektronicznej służył badaczom do 2020 r., gdy praca została wprowadzona do planu wydawniczego Archiwum UJ. Redakcję książki, w porozumieniu z Autorką, przeprowadzili pracownicy archiwum, Marcin Baster i Maciej Zdanek z Oddziału Badań Dziejów UJ.

W przedmowie redaktorzy omówili zakres wykonanych przez siebie prac uzupełniających pierwotną wersję kartoteki. Przeprowadzili korektę tekstu, poprawili model biogramu, ujednolili terminologię, rozwiązali większość skrótów, uporządkowali wykazy źródeł i zapisy bibliograficzne, zidentyfikowali wiele osób i miejsc. Do części biogramów redaktorzy dodali uwagi sygnalizujące kwestie sporne lub dyskusyjne. W miarę możliwości uzupełnili informację źródłową (w założeniu miała się ograniczać głównie do materiałów przechowywanych w Archiwum UJ). W przypadku studentów rozpoczynających naukę przed 1780 r. dodano informację o immatrykulacji zaczerpniętą z *Album studiosorum*², a o uzyskanych stopniach naukowych – z opracowania Józefa Muczkowskiego³. Redaktorzy wykorzystali również raporty wizytatorów generalnych Komisji⁴ i katalogi alumnów seminariów i duchowieństwa diece-

¹ Z zaplanowanych czterech tomów serii ukazał się, tu omawiany, tom pierwszy oraz – składający się z ośmiu części – tom trzeci, obejmujący studiujących w latach 1850/51–1917/18, wydany w latach 1999–2015. W przygotowaniu jest tom czwarty zawierający wykazy studentów z lat 1918/19–1939/40, natomiast dopiero planowany jest tom drugi, mający zawierać spisu studentów z lat 1795/96–1849/50.

² *Album Studiosorum Universitatis Cracoviensis*, t. 5: *Continens nomina studiosorum ab anno 1720 ad annum 1780*, ed. C. Lewicki adiutus a G. Zathej, Cracoviae–Wratisslaviae 1956. Niestety, nie zachowały się księgi immatrykulacyjne z okresu działalności Szkoły Głównej Koronnej.

³ *Statuta nec non liber promotionum philosophorum ordinis in universitate studiorum Jagellonica ab anno 1402 ad annum 1849*, ed. J. Muczkowski, Cracoviae 1849.

⁴ Najstarsze raporty, pochodzące z lat 1774–1786, wydał Teodor Wierzbowski, zob. *Raporty generalnych wizytatorów z r. 1774*, wyd. T. Wierzbowski, Warszawa 1906 (i kolejne tomy publikowane w Warszawie do roku 1914). Natomiast raporty z lat 1787–1793 wydała Kamila Mrozowska, zob. *Raporty Szkoły Głównej Koronnej o generalnych wizytach szkół Komisji*

zji krakowskiej opracowane przez Jana Szczepaniaka⁵. Literaturę przedmiotu uzupełnili w ograniczonym zakresie, głównie o wskazanie biogramu w *Polskim słowniku biograficznym*.

Autorka katalogu we wstępie omówiła strukturę organizacyjną uczelni i system studiów oraz zarządzenia i przepisy dotyczące ewidencji słuchaczy i ich realizację. Podstawą opracowania są materiały zgromadzone w Archiwum UJ⁶, a jako dodatkowe źródło wiedzy o studentach Kolegium Fizycznego i Moralnego z 1784/1785 r. wskazała materiały przechowywane w Archiwum Głównym Akt Dawnych⁷.

Biogramy studentów zestawiono w porządku alfabetycznym, według schematu:

nazwisko i imię;

podstawowe dane osobowe: data urodzenia (chrztu) – pewna lub przybliżona, miejsce urodzenia, rodzice;

pochođenje stanowe, status społeczny i zawód;

dane o wykształceniu: nauka w szkołach i seminarium, studia w Szkole Głównej Koronnej i innych uczelniach, uzyskane stopnie naukowe, status słuchacza (uczeń funduszowy, kandydat dobrowolny, kandydat pensjonowany, kandydat zakonny), przynależność do Wydziału, utrzymanie i miejsce zamieszkania podczas nauki;

dalszy bieg życia i losy zawodowe, z naciskiem na pracę w szkolnictwie;

wykaz źródeł informacji;

uwagi.

W ramach Kolegium Fizycznego, ale jako odrębny kurs, prowadzone były zajęcia dla położnych. Fragmentarycznie zachowany rejestr słuchaczek tego kolegium został zamieszczony na końcu katalogu.

Wypada zgodzić się ze zdaniem redaktorów, że katalog nie rości sobie pretensji do dostarczenia kompletnych biogramów, ale jego podstawowym walem jest zebranie i uporządkowanie informacji o odbyciu i przebiegu studiów w Szkole Głównej Koronnej, dlatego będzie stanowić dobrą pomoc w dalszych pracach biograficznych. Publikacja wnosi cenny wkład w planowane opracowanie wykazu studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1780–1939/40⁸.

Małgorzata Końska

<https://orcid.org/0000-0002-6858-6592>
Archiwum Główne Akt Dawnych, Warszawa

Edukacji Narodowej 1787–1793, wybrała i wstępem poprzedziła K. Mrozowska, Wrocław 1981.

⁵ J. Szczepaniak, *Katalog duchowieństwa diecezjalnego zestawiony na podstawie krakowskich ksiąg święceń (1646–1789)*, t. 1–4, Kraków 2008–2009; tenże, *Zachowane spisy alumnów Seminarium Akademickiego w Krakowie*, Kraków 2001; tenże, *Katalog alumnów seminarium Stradomskiego (1732–1800)*, Kraków 2006; tenże, *Katalog alumnów seminarium zamkowego w Krakowie (1677–1801)*, Kraków 2003.

⁶ Szczegółowe omówienie wykorzystanych źródeł zamieszczono we Wstępie, s. 15–19.

⁷ AGAD, Tzw. Metryka Litewska, dz. VII, t. 201; dz. IX, t. 96.

⁸ Dla okresu staropolskiego (1364–1780) opracowano elektroniczną bazę studentów i profesorów Uniwersytetu Krakowskiego, zob. <https://cac.historia.uj.edu.pl> [dostęp: 2022-09-19].